



**DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT**

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
20/2997 - KAM

Dato
26.06.2020

Dokument 8:129 S (2019 - 2020) Representantforslag om etnisk profilering

Jeg viser til brev 16. juni 2020 der justiskomiteen ber om departementets uttalelse i forbindelse med representantforslag 129 S (2019-2020) fra Petter Eide, Freddy André Øvstegård, Nicholas Wilkinson og Karin Andersen. De fremmer følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen sikre kravet om loggføring av alle ID-kontroller, i tråd med Rundskriv for Politiets utøvelse av utlendingskontroll på territoriet, herunder i grenseområdene (RPOD-2010-11 – RPOD-2001-21).
2. Stortinget ber regjeringen sikre at statistikken over ID-kontrollene etter utlendingsloven blir offentlig tilgjengelig og søkbar.»

Som det fremgår omhandler representantforslaget om etnisk profilering problemstillinger knyttet til så vel loggføring som statistikkføring.

Når det gjelder loggføring, vil jeg innledningsvis vise til at ikke all kontakt med politiet blir loggført. Det er situasjoner hvor politiets kontakt med publikum ikke går over til å bli en kontrollsituasjon. En slik publikumskontakt er nødvendig, og den politiet er i kontakt med kan ha et legitimt ønske om at en slik kontakt ikke blir loggført. Slik kontakt kan imidlertid gå over i en kontrollsituasjon.

Når politiet foretar identitetskontroller, skal formålet være klart og kontrollen skal loggføres. Politiet har flere hjemler for å kunne føre identitetskontroll. I det følgende omtales de identitetskontroller som foretas etter utlendingsloven § 21.

Jeg har forståelse for at politiets identitetskontroller kan oppleves som en belastning for den enkelte. Dette gjelder særlig for norske statsborgere som blir stanset i utlendings-

kontroll og personer som ofte blir kontrollert. Det tilstrebes derfor at de som kontrolleres skal få en forståelse for politiets samfunnsoppdrag og formålet med kontrollen.

Å hindre at personer oppholder seg ulovlig i landet er viktig, ikke minst med tanke på sikkerheten i samfunnet og for å forebygge og hindre kriminalitet. Kontroll av utlendingers identitet og oppholdsgrunnlag er også en viktig del av Norges folkerettslige forpliktelser etter Schengen-avtalen. Vi må ha mekanismer på plass som sikrer at disse forpliktelsene blir overholdt.

Det følger av utlendingsloven § 21 at politiet i forbindelse med håndheving av bestemmelsene om utlendingers innreise og opphold i riket, kan stanse en person og kreve legitimasjon når det er grunn til å anta at vedkommende er utenlandsk statsborger, og tid, sted og situasjon gir grunn til slik kontroll. Utvelgelseskriteriene som legges til grunn for utlendingskontroll skal aldri alene være at personene tilhører en etnisk gruppe eller region, eller at personen har utenlandsk utseende eller kjennetegn.

Jeg har fått opplyst at når politiet utfører utlendingskontroller, tilstrebes det at slik kontroll er kunnskapsstyrt og retter seg mot steder hvor politiet av erfaring eller på bakgrunn av tips har kjennskap til at personer uten lovlig opphold oppholder seg eller jobber uten nødvendige tillatelser. Erfaringer viser at det vil være flere som oppholder seg ulovlig i større byer og på sentrale knutepunkter.

I en utlendingskontroll vil politiet foreta en person- og dokumentkontroll for å bringe identiteten på det rene og avklare om vedkommende har lovlig opphold i Norge. I en kontrollsituasjon plikter utlendingen å fremvise legitimasjon og gi nødvendige opplysninger for å avklare om han eller hun har lovlig opphold i Norge. Kontrollen bør normalt avbrytes dersom den som kontrolleres gir muntlige opplysninger som gir grunn til å anta at vedkommende er norsk eller nordisk borger, eller har lovlig opphold i riket.

Dersom det etter endt kontroll viser seg at det ikke forelå brudd på utlendingsloven innebærer ikke dette at kontrollen var urettmessig, såfremt lovens vilkår var oppfylt da kontrollen ble påbegynt.

Som det fremgår av representantforslaget, er ikke loggføring av utlendingskontroll direkte regulert i utlendingsloven, men i Politidirektoratets rundskriv 2010/011 forutsettes det at slike kontroller registreres. Det følger av rundskrivet at det skal det føres fortegnelse over hendelser og foretatte kontroller av antatte utlendinger. Fortegnelsen skal inneholde tid og sted for kontrollen, antall kontrollerte og deres nasjonalitet, samt eventuelle reaksjoner. Politimesteren bestemmer hvordan fortegnelsen skal føres og om den også skal inneholde annen informasjon.

Slik loggføring som nevnt ovenfor kan foretas i flere ulike systemer, noe som skaper utfordringer for føring av statistikk.

Det er etablert et grense- og territorialkontrollsystem for å gi IKT-støtte for politiets oppgaver i grensekontrollen og til alminnelig utlendingskontroll. Systemet har i hovedsak karakter av å være en portal for kontroll av opplysninger mot andre systemer, men visse opplysninger registreres og lagres for å gi grunnlag for den nødvendige kontrollen. Grense- og territorialkontrollsystemet er derfor også et grense- og territorialkontrollregister. Systemet, herunder registeret, betegnes med kortformen GTK.

GTK er tilgjengelig via mobile løsninger, herunder en egen applikasjon for personkontroll. En mobil enhet for personkontroll skal bidra til å oppnå følgende mål;

- raskere gjennomføring av fullstendige personkontroller,
- ferdigstilling av flere kontroller på stedet uten å måtte kontakte andre eller pågripe,
- økt kvalitet; fullstendige og objektive kontroller i henhold til krav og føringer og
- sikkerhet og sporbarhet i behandlingen av informasjon.

Løsningen er tatt i bruk i alle politidistrikter og benyttes av politiansatte som har grense- og/eller utlendingskontroll som en av sine primæroppgaver og som foretar grensekontroll utenfor fast kontrollsted eller utlendingskontroll. Bruk av GTK sikrer god notoritet ved utlendingskontroller. Loggføringen omfatter hvem som har utført kontrollen (kontrollør-ID), tid, sted, eventuelle merknader lagt inn av kontrollør samt utfall av kontrollen.

GTK er imidlertid ikke tilgjengelig for samtlige ansatte i politiet og benyttes heller ikke ved samtlige utlendingskontroller. Ved siden av GTK benyttes også andre politisystemer for loggføring av utlendingskontroller. Dette gjelder blant annet i tilfeller hvor utlendingskontrollen har utspring i annen kontrollvirksomhet, for eksempel en trafikkontroll. At opplysninger loggføres i ulike systemer vil skape utfordringer når det gjelder uthenting av statistikk. Offentliggjøring av opplysninger må videre skje innenfor rammen av gjeldende regelverk om taushetsplikt og personvern. Det må foretas en vurdering av hvilke opplysninger og detaljnivå, sett opp mot hensynet til politiets spanings- og etterretningsvirksomhet, operative virksomhet og organiseringen av denne, jf. politiregisterloven § 23.

I tillegg til å etablere mer enhetlige terskler for når kontroller blir registrert, vil det også være utfordringer knyttet til uthenting av statistikk over ID-kontroller da slike kontroller føres i ulike systemer.

Jeg har fått opplyst at Politidirektoratet planlegger å revidere de gjeldende retningslinjene om gjennomføring av utlendingskontroll etter utlendingsloven § 21. Behovet for tydeligere rutiner for loggføring med sikte på å sikre enhetlig praksis vil bli vurdert i denne forbindelse.

Jeg imøteser resultatene av en slik gjennomgang og en videre dialog med direktoratet om hvordan statistikkgrunlaget fra politiets kontroller kan bedres.

Med hilsen



Monica Mæland